

Мониторинг и подобрување на капацитетот на институциите во справување со организиран криминал и корупција
Monitorimi dhe përmirësimi i kapaciteteve të institucioneve në ballafaqim me krimin e organizuar dhe korrupsionin
Monitoring and improvement of the institutions capacity's fighting organized crime and corruption

This project is funded by the European Union

МОНИТОРИНГ БРИФ

На судски постапки поврзани со
организиран криминал и корупција

Издавач:

Коалиција „Сите за правично судење“

Автор:

Проф. д-р Гордан Калаџиџев

Оваа публикација е изработена со финансиска поддршка на Европската унија. Нејзината содржина е единствена одговорност на Асоцијацијата за Демократски Иницијативи и Коалицијата „Сите за правично судење“ и истата не ги одразува ставовите на Европската унија.

Достапно единствено како електронско издание

АКТУЕЛНИ СУДСКИ ПОСТАПКИ

Постапките се следени во месец мај 2020 година кои се водат пред Основниот кривичен суд Скопје. Во овој месец од 18 насрочени рочишта пред Основниот кривичен суд Скопје, 16 рочишта биле одржани, а 2 рочишта биле одложени.

ПРЕДМЕТИ НА СПЕЦИЈАЛНОТО ЈАВНО ОБВИНЕЛСТВО

Во месец мај немаше насрочени предмети на Специјалното јавно обвинителство.

ПРЕДМЕТИ НА ОСНОВНОТО ЈАВНО ОБВИНЕЛСТВО ЗА ГОНЕЊЕ НА ОРГАНИЗИРАН КРИМИНАЛ И КОРУПЦИЈА

КОК-2/20 под кодно име „Организатори на 27ми април“

На рочиштата на 11.05, 13.05 и 15.05.2020 година главната расправа продолжи со изведување на докази предложени од страна на јавниот обвинител. На секое рочиште беа испитани по двајца сведоци, директно од јавниот обвинител и вкрстено од одбраната и обвинетите. Судот дозволи во вкрстеното испитување да се поставуваат и директни прашања со образложение дека станува збор за обвинет во постапката кој поставува прашања. Обвинетите се товарат за кривичното дело „Терористичко загрозување на уставниот поредок“ по чл. 313 од Кривичниот законик.

КОК-30/20 под кодно име „Шпански скали“

На 18.05.2020 година започна главната расправа со давање на воведни говори од страна на странките во постапката. Одбраната на рочиштето реагираше дека не им биле доставени докази кои биле побарани од други органи. Во овој предмет обвинети се 11 лица за „Злоупотреба на службена положба и овластување“ по чл.353 од Кривичниот законик. Според обвинението, обвинетите лица причиниле штета на буџетот во износ од 163.513.868 денари.

КОК-39/20

На 12.05.2020 година главната расправа продолжи со дополние на доказната постапка. Јавниот обвинител во дополние на доказна постапка предложи да бидат изведени материјални докази како и да бидат испитани тројца сведоци – полициски службеници кои поради технички пропуст не биле наведени во листата на докази поднесена со обвинителниот акт, а биле дел од самото обвинение на кое се заснова истото. Одбраната се согласи со предлогот на јавниот обвинител и даде предлог да биде повикано уште едно лице како сведок. Судот донесе решение со кое беа прифатени сите предложени докази.

Материјалните докази беа изведувани со читање на насловот на доказот од страна на судијата. Во предметот обвинети се 4 лица за кривичното дело „Криумчарење мигранти“ по чл.418-б од Кривичниот законик.

На рочиштето на 29.05.2020 година беа испитани тројца сведоци предложени од страна на јавниот обвинител и 1 сведок предложен од страна на одбраната. Сведоците беа испитани директно од страна на странката што ги предложила и вкрстено од спротивната странка. Согласно чл. 383 ст.5 судот поставуваше прашања за појаснување на дадените одговори. Странките не истакнаа приговори на меѓусебните прашања, а судот без истакнат приговор реагираше на прашањата на бранителот.

КОК-42/20

На 07.05.2020 година рочиштето беше повторно одложено поради отсуство на јавниот обвинител кој поради итни обврски се наоѓал надвор од државата. Судот откако бил известен од страна на обвинителот ја отповикал наредбата за спроведување на обвинетите од притвор и куќен притвор.

На 14.05.2020 година рочиштето беше одложено поради тоа што еден од обвинетите во постапката не беше спроведен во судот од куќен притвор. Судот немаше добиено никакво известување за тоа дали истиот ќе биде спроведен или не. Обвинетите се товарат за кривичното дело „Криумчарење мигранти“ по чл.418-б ст.1 и 3 од Кривичниот законик.

КОК-53/19

На 13.05.2020 година постапката продолжи во фаза на изведување на материјални докази предложени од страна на јавниот обвинител, а се прибавени со посебни истражни мерки.

На 18.05.2020 година постапката продолжи со изведување на материјални докази предложени од јавниот обвинител, а потоа беа испитани обвинетите на предлог на одбраната. Обвинетите беа директно испитувани од страна на нивните бранители, а потоа вкрстено од страна на јавниот обвинител. На предлог на јавниот обвинител беше прочитан исказот на обвинетиот даден во претходна постапка бидејќи на расправата дал поинаков исказ.

На 21.05.2020 година странките ги изнесоа своите завршни зборови, по што по советување и гласање судот донесе осудителна пресуда со која ги огласи обвинетите за виновни за кривичното дело „Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори“ по чл.215 од Кривичниот законик и им одреди казна ефективен затвор во траење од 7 години како и одземање на предметите со кои е извршено кривичното дело.

КОК-101/19

Главната расправа на рочиштето на 19.05.2020 година започна одново поради протек од 90 дена. Постапката започна одново само формално, а истата продолжи со изведување на докази. На рочиштето беше испитан еден сведок предложен со листата на докази на обвинителството. Материјалните докази кои што претходно биле изведени, со согласност на странките судот наведе на записник само дека се читаат. На почетокот на рочиштето еден од обвинетите во постапката истакна

дека неговите бранители не се присутни, судот наведе дека нема да се толерираат вакви несериозни однесувања од страна на бранителите, па на обвинетиот му назначи бранител по службена должност.

КОК-81/19

На рочиштето на 27.05.2020 година главната расправа продолжи со давање на завршни зборови од страна на странките во постапката. Имено дел од обвинетите во овој предмет се веќе осудени, а оваа постапка е раздвоена за еден обвинет. Обвинетиот се товари дека го сторил кривичното дело „Неовластено производство и пуштање во промет на наркотични дроги, психотропни супстанции и прекурсори“ по чл. 215 ст.3 вв ст.2 од Кривичниот законик. Јавниот обвинител во својот завршен збор наведе дека останува на обвинението и дека од сите изведени вербални и материјални докази несомнено се утврдила вината на обвинетиот, односно дека лицата пренесувале дрога – хероин од Р. Северна Македонија заради неовластена продажба во Виена. Бранителот наведе дека од сите предложени и изведени докази од страна на обвинителството не била докажана вината на обвинетиот дека го сторил кривичното дело, дотолку повеќе што од снимените разговори прибавени со посебни истражни мерки (ПИМ) не може се утврдат идентитетите на гласовите кои се слушаат на снимките, ниту пак да се утврди точниот датум кога биле снимени од причина што не било изготвено соодветно вештачење од страна на вешти лица.

КОК-116/19 под кодно име „Рекет“

На 05.05.2020 година во дополнение на доказна постапка беа изведени материјални докази предложени од обвинетите во постапката. Доказите од предистражна и истражна постапка од предметот „Империја“ беа одбиени бидејќи според судот доколку се изведат тие докази истите ќе нанесат повеќе штета отколку добро.

На 07.05.2020 година на предлогот на одбраната беше испитан првообвинетиот, по директното испитување од страна на бранителот, обвинетиот беше и вкрстено испитуван од страна на јавниот обвинител.

На 08.05.2020 година на предлогот на одбраната беше испитана второ-обвинетата во постапката. За еден дел од исказот одбраната побара јавноста да биде исклучена бидејќи ќе се изнесуваат факти и податоци од предмети кои што се во предистрага. Судот донесе решение и ја исклучи јавноста, а беше дозволено присуство на стручна јавност. На крајот на рочиштето првообвинетиот имаше предлог за укинување на мерката притвор, истиот наведе дека се чувствува дискриминиран поради неговата сексуална определба бидејќи во решението за притвор стои дека истиот нема оформено потесно семејство и има пријатели во Хрватска и Италија, па оттаму постои опасноста за бегство. Судот донесе решение со кое го одби предлогот со образложение дека се уште има опасност од бегство.

На 26.05.2020 година јавниот обвинител во своите завршни зборови достави изменет обвинителен акт односно во точката 2 за првообвинетиот го прошири периодот за сторување на кривичното дело перење пари и други приноси од казниво дело наместо од ноември 2018, дека го сторил од ноември 2017 година. Во завршните зборови, јавниот обвинител даде предлог да се изрече мерка проширена конфискација за првообвинетиот за одземените предмети во текот на истрагата. Во излагањето на завршните зборови јавниот обвинител наведе дека торбата завршила во куќата на родителите на

првообвинетиот за што покажа фотографија. На ова одбраната приговараше дека судот треба да го опомене јавниот обвинител да не покажува фотографии кои не се предложени и изведени во текот на судската постапка.

КОК-146/19

На 28.05.2020 година главната расправа започна со давање на воведни говори од страна на странките во постапката. Со оглед на тоа дека станува збор за повторување на постапката, јавниот обвинител остана на својот воведен говор што го има дадено претходно. Исто така дел од обвинетите и нивните бранители останаа на своите воведни говори што претходно ги дале, а некои само го дополнија претходниот воведен говор. Обвинетите беа поучени за своите права во постапката од страна на судот. Обвинетите се товарат за кривичното дело криумчарење мигранти по чл.418-б ст.1 од Кривичниот законик.

СУМАРЕН КОМЕНТАР

Во однос на набљудуваниот период може да извлечеме неколку поенти.

Првата поента е веќе нотираната недоследност во изведувањето на доказите при повторниот почеток на главната расправа поради протек или неактивност на повеќе од 90 дена. Па така, сметаме дека би требало да се отстрани практиката кога во услови на повторно започнување на главната расправа од почеток поради протек на определен временски период, сите претходно изведени докази повторно да се изведуваат само со читање или воопшто да не се изведуваат. Во таа насока сметаме дека е упатно да се преиспита одредбата од ЗКП во која е предвидена можноста за изведување на доказите со читање доколку двете странки дале согласност, а сите докази да се изведуваат согласно одредбите за редовно изведување на доказите во ЗКП. Во спротивно, сметаме дека се губи смислата и поентата на започнување на главната расправа од почеток. Поинаку кажано, смислата на повторниот почетокот на главната расправа во услови на протек на повеќе од 90 дена, според ЗКП се базира врз почитувањето на начелото на непосредност при оценувањето на доказите што е првенствено потребно за судот. Токму затоа кратењето или сублимирањето на доказната постапка во услови на нејзино започнување од почеток без целосно изведување на доказите значи изигрување на ова начело, а со самото тоа види единствено кон непотребно одолговлекување на кривичната постапка. Токму затоа сметаме дека е упатно во идните измени и дополнувања на ЗКП, да се отстрани ваквата можност и тоа во насока или на исклучување на можноста за повторување на главната расправа од почеток во услови на нејзино одлагање подолго од 90 дена или преку отстранување на практиката каде во согласност со странките може да се одбегне или редуцира доказната постапка.

Втората увидена поента е дека судот во определени случаи неправилно ги применува одредбите од ЗКП при третманот на исказите на сведоците при директното и/или вкрстеното испитување. Во таа насока сметаме дека би требало доследно да се применува ЗКП при конципирањето на прашањата при вкрстеното испрашување, па така тие да бидат исклучиво базирани врз одговорите од директното испитување, а доколку е потребно определени дополнителни информации да бидат добиени од страна на сведокот, истите да не бидат поставувани како директни при вкрстеното испитување, туку истиот сведок да биде повикан и од другата странка и тој сведок да биде испитан директно.

На тој начин, преку доследна примена на одредбите од ЗКП, на спротивната странка би и се овозможило побивање на ваквите искази преку вкрстено испитување, доколку едно исто лице биде повикано како сведок на различни околности од двете странки. Во спротивно, доколку се толерира практиката при вкрстеното испитување да се поставуваат директни прашања, се оневозможува еднаквоста на оружјата на странките, па со самото тоа се фаворизира и примената на ставот 5 од членот 383, кој го уредува вклучувањето на судот во текот на директното и вкрстеното испитување. Па така, една грешка води кон друга, па во случаите кога судот ја толерирањето на погоре опишаната практика, тогаш судот, премолчено, влегува во замката да го аргументира предметот во корист на некоја од странките преку поставувањето на дополнителните прашања. Токму затоа сметаме дека во насока на задржување на објективноста и непристрасноста на судот, судот би требало да внимава на својата позиција и функција, а со самото тоа и да го ограничи или целосно исклучи своето право на вмешување во земањето на исказите на сведоците во текот на главната расправа. На тој начин, судот би бил во функција на независен арбитар во конкретниот случај, кој преку своето вмешување не би се впуштил во аргументирање на теоријата на случајот на која било од странките во кривичната постапка.

Третата поента што може да се извлече од набљудуваните рочишта е потребата од подобра координација на странките во поглед на предлагањето на доказите и можноста од нивно дополнително пријавување во текот на главната расправа. Имено, сметаме дека во насока на почитување на начелото на еднаквост на оружјата странките би требало да внимаваат при предлагањето на доказите уште од почетокот на главната расправа. Во спротивно, и покрај фактот дека во ЗКП не е предвидено начелото на преклузија на доказите, се доведуваме во ситуацијата кога странките во текот на главната расправа предлагаат нови докази кои не биле предложени поради наводни технички грешки, практично го кршат начелото на еднаквост на оружјата на странките. Токму затоа, сметаме дека судот и странките би требало особено да внимаваат на ваквите околности, дотолку повеќе кога се работи, како што е истакнато во нашиот случај, за докази врз кои што се базирало обвинението. Во спротивно се јавува сомнежот како воопшто обвинението било одобрено без овие пропуштени докази.

Интересен за коментар е и ставот на судот кога при оценката на предложените докази тој утврдил дека некои докази може да бидат повеќе на штета одошто во корист на обвинетиот, односно на странката што ги предложила. Токму од овие причини, ваквата изјава на судот да не дозволи изведување на некои предложени докази се чини помалку проблематична, а притоа својата одлука судот ја базира ја врз основа на аргументот дека преку тие докази странката што ги предлага да се изведат би се довела во полоша положба. Оваа постапка на судот е особено проблематична доколку се земе предвид неговата улога на независен арбитер којшто суди и пресудува врз основа на сите расположливи докази.

Исто така, од набљудуваните рочишта може да заклучиме дека судовите би требало да обрнат поголемо внимание во завршните зборови странките да не изведуваат нови докази или докази кои што воопшто не биле изведени во текот на доказната постапка.

Се чини оправдано повторното апострофирање на поентата дека судовите би требало да вложат поголем напор при срочувањето на судските образложенија, првенствено имајќи ги предвид решенијата за мерките за обезбедување присуство, дотолку повеќе што ваквата практика на националните судови е веќе оценета како несоодветна и од страна на Судот во Стразбур во неколку пресуди против Република Северна Македонија.

Дополнителна поента што може да се извлече од податоците за набљудуваните рочишта во овој период е потребата судовите и странките да употребат зголемено внимание при употребата на посебните истражни мерки од типот на тајно снимање или следење на комуникациите. Имено, сметаме дека во овие случаи посебните истражни мерки би требало да бидат соодветно поткрепени со дополнителни податоци во однос на начинот на снимање и временскиот период кога овие снимки бил прибавени. Преку оваа практика би се отстраниле приговорите на спротивните странки дека се работи за неверодостојни снимки, или за снимки од кои не може да се утврди идентитетот на лицата кои што разговараат.

Конечно, за пофалба е практиката на судот, при повторен почеток на главната расправа повторно обвинетиот да го поучи за неговите права, како и постапките на судовите кога поради несовесност на бранителите во насока на неоправдано одолговлекување на главната расправа, на обвинетите да им определуваат бранители по службена должност. Сметаме дека ваквата улога на судот може да влијае кон намалување на постапките кога бранителите го шиканираат судот и на тој начин преку отсуството од рочиштата од главната расправа да ја одолговлекуваат кривичната постапка.